

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

БРОЈ 5. У СОМБОРУ 1. МАРТА 1880. ГОД. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

ШТА САДА СА ВИШИМ ДЕВОЈАЧКИМ ШКО- ЛАМА ? *)

(Одломак из извештаја о истима.)

Да би школе ове још боље напредовале, пужно је, да се постојећи уз ове школе патронати, особито одбори госпођа отеада још више за њих заузимају. Врло је похвално досадање заузимање, којим је набављено толико учила школи и сиромашној деци књига и обуће и материјала за ручне радове; али се може још сила више радити, а да мало више стаје трошка и труда или ни мало, а то је следујуће:

Да одбори госпођа ове школе још чешће полазе и да увек прегледе књижице, у које свака ученица по прописаним рубрикама уписује сваки рад, кад који започне и сврши, на том приликом да вредне радилице похвали, а споре пожури, и да не да ни оним ни овима (шлајдеровати) којекако радити, него све што раде, да је (солидно) ваљано. Том приликом да прегледе и штедионичке књижице или пописе, па да похвале штедњу и штедише и да све задану на штедњу; а управе од ових школа да о божићу и о ускресу, као и удане, док се испити држе, нареде у једној од школских со-

*) Наши пошт. читаоци поздравиле као и ми радосно извршу снагу, која овим чланком почиње да наставља свој рад у Ш. Л. и којој српска школа има тако много да захвали.

ба изложбу од ручних радова заједно са штедионички пописи, на да позову грађанство на прегледање, да се тим веште и трудољубиве раднице похвале и разгласе, а невеште тим поопштре, да се и оне отимљу за онима.

Како сада у ове школе долази све више ученица са стране, то је нужно, да се одбори госпођа заузму, да нађу довољно добрих и примерних породица, које би вољне биле, страпу децу примити на стан за умерену цену, на да се те куће знају, како би родитељи могли с мирном душом ову своју милу децу предати и оставити; али те куће и породице да су такве, где ће ова деца и добар пример породичког живота гледати, и уједно практично се учити кућарству, мешњи, кувању, пециву, куповању и спремању и оставци смокова за зиму, прању и чувању рубља и аљина, гајењу стоке и живине, млекарству и свему оном што је потребно знати за боље држање куће, соба и кујне, коморе, подрума, тавана, дворца и врта, за гајење поврћа и воћа и остала, којим се знањима и радом у образованих народа данас поносе госпође из највиших породица, а не бече се на те радове, као неке наше, које тим само своје незнање издају.

Тако ће љубавно старање и заузимање тих наших женских одбора паћи још и више сретстава и начина, да се успех рада ове школе још боље унапреди.

Али је још много важније старање ових одбора за ову децу после свршене ове школе, а ту би требало следујуће :

Да се одбор госпођа постара, да се уз ове школе што пре отворе школице за малу децу по обрасцу немачких малодечијих школица и вртова рад практике ваљаним ученицама овим. — Могу се за ове ученице устројити предавања из педагогије и методике с практичном учитељском радњом за учитељичке помоћнице. — Могу се за ове ученице устројити течајеви од дру-

WWW.UNILIB.SR

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

гих језика, особито старих класичких за оне ученице, које би хтеле да се одваже на науке апотекарске и медицинарске, те да им се помогне, да би могле с допуном испита за нижу гимназију прећи као редовне ученице у апотекарску школу, разуме се са апотекарском практиком, или као редовне ученице на вишу гимназију за науке медицинарске. Овамо спада и старање за стипендије истим ученицама ради даљег изучавања. — Исто тако може да се устроји за ове ученице течај трговачки, да би се по свршеној школи оној могле изучити у знањима трговачкима, те и у трговачким радњама хлеба наћи.

Још пре но то ваљало би да се отворе уз ову вишу девојачку школу индустријске школице женске, и то: да се одбор госпођа постара, да се отвори школица за крој и шав рубља, као и дечијега и женског одела и обуће, и то за шав на машини; па да тога ради нађе и погоди вештака или вештакињу, која би се обвезала, да научи ову децу том кроју и шву; а одбор госпођа да нађе довољно шивалака машина са отплатом на рате, и да тој трговини стоји добар за ове шваље, док машину не исплате; уједно да нађе и довољно материјала за крој и шав, и наручбина.

Тако би се могла отворити и школица цветарска, где би ученице, ако би их се нашло могле учити да праве куповно цвеће, — или школица за плетиво од сламе шешира и оних других небројних сламних ствари, — или школица за књиговез, особито за прављење оних различних ствари од круте артије, и да се нађу и погоде вештаци или вештакиње, да и наше овом науке. Тако се могу ученице ове изучити и словослагању, кад би се одбор госпођа заузео и с књигопечатњама повољније услове уговорио. Тако би се могле ове ученице под љубавним надзором и заузимањем госпођа лакше и боље научити радњи и вештини машамодској, фризерској, гомбарској, сајдијској, кујундијској, лакшој тапечирској, и многој другој. Тако би се могле неке

изучити за фотографскиње, дрворезачице, сликарице, телеграфскиње и много друго.

Неке од ових радња и вештина, особито оне радње, за које не треба ни много алата за рад, ни много времена, док се науче, могле би се још у школи овој узгредно научити, само би ваљало дотичне вештаке и учитеље с тим условом погодити, да ученице пред одређеном комисијом покажу довољан успех, а другче да их имају све дотле учити, док оно не науче. Одбор госпођа могао би се постарати, да нађе добротвора, који би којега од поменутих учитеља хтели да плате, ма само за једно коло ученица, или да скупи стипендију, да се може која талентирана ученица изаслати горе, да оно научи и спремна за учитељицу да дође.

Одбор госпођа треба да се заузме и за друге женскиње, особито сироте у месту и у околини, које су за ове радње згодне, на да их приволева и потпомаже да науче, и да све можно ради, и учење ових индустријских радњи постиже, док се не би наше и саме почеле за овим учењем и радњама отимати.

Најпосле одбор госпођа имао би да се постара, да се отвори и писарница и продавница за претпоменуते изводе, где би могла свака, која шта израђено има донети и продати, ил оставити да се прода, а добити сарамеран предујам за ону рукотворину, и где би могао сваки, ко тих рукотворина треба или готових наћи, или наручити.

Само тако ће се и код нас све више ове женске ручне радње радити и тражити, те многа, која данас пропада од сиротиње, јер не зна рада, а нема прилике да научи, или га зна, ал нико за њу не зна ни за њезину вештину, проживеће и помоћи ће се, и биће на корист друштву, а да и не спомињем оне друге велике моралне користи, ни онај још већи материјални напредак отуда, који ће још боље унапредити све лепши развитак ове нај-

практичније од свију школа, а на вечита благосиљање тога одбора госпођа.

Осим тога имали би се на овим школама удесити још и нека ванредна предавања, н. пр. о неговању болесника, о васпитању деце, и поједина предавања из дијететике за женскиње, особито о чувању деце оном одмах иза рођаја, у чему се код нас највише греши и у чему је главан узрок нестајању народа; поједина предавања о чувању и владању у овој или оној редњи и помору и предавања о вегетаријанству, и предавања о понекој струци кућарства, у којој се највише греши, ил у којој би могло најбоље користи да буде. Најпосле ваљало би што пре да се покрене и лист за наше домаћице, који би могли да уређују учитељи и учитељице ових школа, и да се почне издавати и библиотека за женскиње, од корисних и лепих знања, што унапређују куће оних, који их читају, библиотеке, како их данас у свих образованих народа има.

ВЕЖБАЊЕ СЛУХА И ГОВОРА.

(Као припрема за читање.)

Пре него што деца почну учити писати и читати, нужно је, да се вежбају у говору о стварима, што их виде и познају, и да се у свези са тим разговором мало по мало привикну распознавати речи и у њима слокове, на слокове растварати у гласове и ове опет у слокове и у речи спајати. То бива овако :

I.

Првих дана кад деца у школу дођу учитељ се разговара с' њима о предметима из околине њихове што их деца већ добро познају. На своја питања захтева учитељ, да ученици у подлуним реченицама одговарају. На згодним и лаким реченицама покаже учитељ, да се речи састоје или из једног или из више слокова и да се за сваки слог морају уста отворити. Пошто учитељ

то деца покаже, нужно је, да ученике добро извежба у растављању речи на слоге, употребљујући за тај посао најпре најлакше речи, а то су оне од два слога у којих се слогови само из једног или из два гласа састоје, као *о-ко, у-хо, је-ло, че-ло, со-ба, ру-жа, ро-да* и т. д.

Кад се деца увере, да се речи састоје из слогова, и кад већ науче лакше речи растављати на слоге, онда им покаже учитељ, да се слог састоји или из једног гласа или из више гласова, који се растворити могу. Ово се показује најпре на таким двосложним речима, у којих је предњи слог од једног гласа, а само стражњи слог од два гласа. На тај начин науче деца распознавати самогласе: *а, е, и, о, у*. Оваком вежбању за неходну тачку послужити могу или саме ствари, којих се имена почињу са дотичним самогласом или оне слике, што су у почетку новог буквара новосадског нацртане, као: *око, ухо, игла, свенка, ашов* и т. д. или и друге познате ствари као: *и-ко-на, у-ста, о-рах, а-ван, а-да*; као и имена: *а-на, а-ца, у-рош, и-ли-ја* и т. д. У првој лекцији учитељ покаже своје око, и пита: Децо! шта је ово? (То је око). Шта ми радимо оком? (Оком видимо) Нађите и у буквару око! (Деца нађу и покажу) Шта је то у буквару нацртано? (Око). Учитељ даље пита: Колико пута отворим ја уста, кад кажем реч око? (Дванут) Шта кажем први пут? (О) Шта кажем други пут? (ко) Које је ту први слог? (О) Други слог? (ко) Реците још једанпут први слог! (О) Отегните га! (Деца то учине). Учитељ придода: „*Тај први слог је један глас, који се даје за себе изговорити, то је један самоглас!*“ Нека сваки појединце тај глас (о) изговори. Тај глас не да се више раставити. Запамтите га добро!—Који је други слог у речи око? (Ко) Тај слог (ко) могу ја раставити овако: *к'о*. Слог „*ко*“ састоји се из два гласа; први глас „*к*“ чује се тек мало, а други глас „*о*“ чује се сасвим добро! —

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Спојте та два гласа уједно (ко.) Раставите их! (к'о). Саставите их опет (ко). Саставите сва три гласа (о'к'о) — (око) и т. д.

Којим се гласом почиње реч „око„? (о)? А којим се гласом свршује реч „око“? (о). Ми смо дакле сад научили познати први глас у речи око, а које је први глас у речи очи? (О) Шта имамо ми над очима? (О-бр-ве) Које је ту први глас? (О) Погодите још коју реч која се почиње са „о.“ Деца то учине. (О-тац, о-рах, о-ра-о, о-гле-да-ло, и т. д.)

Овде је главни посао да се из речи распознају слогови, а у слововима да се распознају самогласи. Ако се у другом слогу налази тај исти самоглас, учитељ раствори и тај слог на гласове и даде деци распознати и тамо тај самоглас, али никако незахтева још сада да ученици сложене слокове на гласове сами растварају, бар не с почетка, док све самогласе деца не распознају.

На овај исти начин учи учитељ децу познати гласове *y, e, u, a*. За глас (y) покаже учитељ своје ухо и пита: шта је ово? (Ухо) Нашто је ухо? (Да њиме чујемо) Шта ухом радимо? (Ухом чујемо) На колико пута изговорим ја ту реч ухо? (На двапут) Колико слогова има у речи „ухо“? (Два) Изговорите први слог за себе (y). Тај слог „y“ за себе је један глас. — Глас „y“ може се за себе изговорити, отегнути; то је један самоглас. Како се зове материн брат? (Уја) Колико ту има слогова? (Два) Које је први слог? (У) Други? (ја). Које је први глас у речи „y-ја“? (y). Шта сам ја вама? (Учитељ) Које је први слог? (У) Други? (чи) Трећи? (тељ). Са којим се гласом почиње реч: „учитељ“? (y).

Погодите још коју реч која се почиње гласом „y“! („У-ста, У-рош,“ y-ље, y-љен) и т. д.

За глас *e* покаже учитељ у школи клин на дувару и пита како се зове гвозден клин другчије? (Ек-

сер) У буквару имате евенку, које је први глас? (Е). Како је било име првој жени (Е-ва). — Које је први глас у речи Ева? (е). — и т. д.

За глас *и* изнесе учитељ иглу и пита: шта је ово? (Игла) Нађите у буквару иглу? (Деца то учине) На колико пута изговорим ја реч и-гла? (На двапут) Колико има дакле у тој речи слогова? (Два) Које је први слог? (И) Које је други слог? (гла). Кажите први слог још једанпут? (и). То је један глас за себе, глас „и.“ Отегните га! — „И“ је дакле самоглас. — Учитељ покаже руком икону, и пита: Шта је то? (икона). Реч „и-ко-на“ раставите на слокове? Кажите само први слог? (и). То је глас за себе, самоглас „и.“ Изговорите га сви, отегните га! — То је самоглас „И.“ Погодите још коју реч што се почиње гласом „и.“ — (*и-вер, и-ра, и-ли-ја, и-кра, и-ње, и-бри-шим* и т. д. —

За глас „а“ покаже „ашов“, и пита шта је то?—Реч „ашов“ раставите на слокове? — Реците први слог (а).— То је глас један за себе! Изговорите га сви, отегните! И то је један самоглас.—Погодите име женско, што се почиње са гласом „а“ (*а-на*) — Које је први слог? Који је ту глас (а). Које је други слог? (*на*). Слог „на“ раставићу ја на гласове овако: *н' а*. Који се глас чује на свршетку? (а). и т. д.

В.

У Р Е Д Б А

за мировину сри. нар. учитеља и потпору њихових удовица и сирота.

§. 19. Право на потпору ову губи удовица.

а) ако је суд растави од мужа с њене кривице, ако ли с његове кривице, не губи права овог;

б) ако муж изгуби право на мировину, губи и ова на потпору.

в) ако сама учини злочин или преступ, те с тога буде од државни власти осуђена.

§. 20. Редовна потпора учитељским сирочадима, ако немају ни оца ни матере износи 50 ф. а. вр. на годину сваком сирочету, ако је само отац био учитељ или само мати; а 75 ф. сваком сирочету, ако су обоје и отац и мати свако у учитељској служби били.

§. 21. Потпору ову добиће ова сирочад :

ако се мати преуда, те тим изгуби право на своју потпору ;
ако се мати и судеки и са своје кривице растави од мужа ;
и ако мати са своје кривице изгуби право на своју потпору.

§. 22. Ако је сирочадима мати жива, и ако вуче учитељско-удовичку потпору, онда за 1 дете не добива потпоре, а за свако даље прима потпоре по 25 фор. а. вр. на годину.

§. 23. Ако је мати учитељица била, па вуче учитељску мировину то прима осим своје мировине за свако по смрти оца учитеља заоставше дете по 20 ф. а. вр. на годину.

§. 24. Право на ову потпору имају само она учитељска сирочад, која су рођена пре стављења у мир својих родитеља, и то : ако она страна родитеља, по којој потпору имају, има најмање 10 година ове службе.

§. 25. Потпору ову добиће ова сирочад само ако још немају 16 година живота.

Ако се које од женске сирочади пре 16-те године уда, то му удајом престаје право на ову потпору.

§. 26. Сирочад иза оних учитеља или учитељица, којих родитељ нема пуних 10 година учитељске службе може добити потпору ову, само ако се докаже крајња сиротиња.

§. 27 Сирочад губе ову потпору : а) чим добију стипендију или коју другу већу потпору, којом им је опстанак осигуран ; но, ако би ову другу потпору изгубили пре навршене 16-те године, то се враћају у право првобитне потпоре из оног фонда ; б) ако се које од сирочади ове с неваљала владања, преступа или злочина судски осуди ; в) и она сирочад изгубе право на ову потпору, што остају иза оних учитеља и учитељица, који својевољно иступе из учитељства и тим изгубе право на мировину.

§. 28. Све мировине и потпоре издају се у тримесечним ратама, и то по истечењу рока.

§. 29. Мировински фонд овај постаје ; а) од уплата учитељских ; б) од уплата општинских ; в) од других на ту цел завештаних поклона, улога и прилога ; г) од старог учитељског фонда ; д) од фонда за учитељске удовице и сироте код сомборске црквене општине ; њ) од оне припомоћи, коју ће српски народни фондови додавати ; е) од камата на све горе наведене капитале.

§. 30. Уплате учитељске ово су : а.) Сваки учитељ и учитељица уплаћује одмах чим учитељску службу прими, а још им није 55 година живота, уписине 5^о . једаред за свагда, и

по томе сваке године до навршене 65. год. 2% на 300 фр. а 3% на 400 фр. авр. годишње мировине. Исто тако има да уплати и сваки до сад стално служећи учитељ и учитељица, ако им још није 55 год.; ако ли је прошло 55 год. имаће да плате уписнице 20%, а по томе сваке године 8% од мировине до навршене 65 год.; а за већу мировину је уписница 50% и 10% годишњи улози; б.) Сваки од поменутих учитеља и учитељица који хоће већу од редовне мировине, уплаћује прве године 25% а по томе сваке године 10% од означене веће мировине, али ако не би једне године уплатио, губи право на све уплате донде, и не може на ову повишицу вући мировине пре навршених 10 година улога, а по томе добиће 40% вишка, и за сваку више годину по 2% више тог вишка. Сваки учитељ и учитељица, ако пређе службом са основне ниже на вишу школу и тим на вишу пензију, уплаћује једаред за свагда 50% од диференције у плати, и по томе даље улоге по тој већој пензији; в.) Сваки од поменутих учитеља има да уплати, кад ступи у мировину, а има жену или децу, једаред за свагда 2% од своје годишње мировине за њихову потпору.

§. 31. Уплате општинске или патронатске ово су: а.) Свака православна школска општина или патрон школски уплаћује једном за увек 10 фр. авр. чим који од њихових учитеља или учитељица наступи мировину или умре, а остави за собом удовицу или децу с правом на потпору; б.) Свака та поменута општина или патрон уплаћује у овај фонд сваке године на мировину сваког свог учитеља и учитељице и на потпору њихових удовица и сирочади по 12 фр. а. вр. па и за оно време, ако би које од ових места упражњено било.

§. 32. Од ових улога ослобођавају се оне школске општине или патрони, који се обвежу својим учитељима и учитељицама давати мировину оволику, колика им се овом уредбом осигурава, а не буду у то име од учитеља одбијали веће годишње своте, него што се овом уредбом ишту, и уз то урачуне својим учитељима и оне године од службе, што су на другом месту одслужили. (Свршиће се.)

ПРИРОДНЕ НАУКЕ.

О наслетству и расту телесних и душевних особина.

О наслетству овом има данас скупљено толико података и доказа, да више о томе нема сумње, ма да неки научењаци пеће о томе ни да чују.

За наслетство телесних особина навешћу прво онај наш обичај, кад видимо дете од позната оца ил матере, одмах тражимо на детету очине и материне црте, па пошто је наличност правило, а неналичност изузетак, то се свако чисто преварен нађе, кад оне сличности не нађе.

Има примера да дете не изађе налик ни на оца ни на матер, него на деда и на бабу, а кашто чак на прадеда и на прабабу, дакле наследи преко оца и матере, или чак преко деда и бабе, особине од својих старијих, које у оцу и матери, и чак у деди и баби претајане беху. То је још боља сведочба за поменуто наслетство.

Оваки примера о наслетству особина дедовских има и у домаће стоке, и најлепши је онај пример, што га наводи сл. Дарвин о оном разглашеном бику, од којег сва женска телад врло се отликоваху мноштвом и изврсношћу млека, а то бејаше хваљена особина његове матере. Дакле може наслетство женских особина и врлина да се пренесе преко мушке особе.

Највише и најлепших примера о наслетству телесних особина покупио је сл. Дарвин и примећава, да, ко би се још о том сумњао, врло би се осрамотио пред свима онима, који се баве извођењем особите врсте од стоке. Та наследност је узрок, што н. пр. Арапи и други вешти коњари воде родослове о својим најбољим коњима. Са те наследности излажу се онако велике награде при подизању бољих врсти, којих награда нити би било, нити би требало, кад се не би ова ил она племенита особина баш путем наслетства извести дала.

У ове доказе спада и онај појав, што прваци у свих народа, који се од простог порекла и од сиромашких кућа подигну и до највиших звања и титула дођу, и хоће богатом женитбом да породице оснују, па траже и узимљу богате јединице, никада не оснују породице, него се на њима породице угасе. За пример наводе се породице оних енглеских лордова, који од правника лордовима постање, и оженише се тако званим наследницама, а то беху последње преоставше ћери од великашких и богаташких породица, које цело богатство наследише. У породицама тих наследница морало је дакле рађање већ пре њих слабо бити, другаче не би остале јединице, нити би остале наследнице. А како деца од правника поставших лордова мора да живе лордовски, а нема сермије, то морају ил оцеви ил они да вребају оне наследнице од сермија, да се њима ожене и обогате.

То је довољно доказа о наслетству телесних особина, а

WWW.UNIBELGIJA

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

сада да видимо и примере о наслетству душевних особина, о којима неки научењаци неће ни да чују.

Овде ћу прво да приметим, како се сваки дан чује и говори, како ово или оно дете има н. пр. очи сушите очине или материне, а не гледа се на боју од очију. Па шта значи то? Очи су истина телесно наслетство, али кад се не гледа на боју или на облик очију, онда очи у детета не могу бити очи материне, него онај поглед, душа она што гледа из ока, оно је отац или мајка; а то није својство телесно, него је душевно.

(Наставиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Извештај кр. угар. министра просвете о школама за 1877/8. годину.) Кр. уг. министар просвете издао је врло обширан извештај о школама у Угарској за 1877/8 школску годину. Из тога се извештаја види, да је поменуто године било у Угарској у 12,857 община 15,675 народних школа. Од ових су само 172 школе државне, 1555 комуналне, а више од 13.000 има вероисповедних школа. Међу комуналне школе урачуњене су скоро све наше српске и романске школе у развојаченој угарској граници, те по томе се у нашим крајевима највише у гомили налази комуналних школа. — Број школа порастао је те године са 189, али то је према потреби све мало, јер има још 1718 община сеоских, које немају своје засебне школе, него су удружене са суседним селима те шаљу децу из више села у једну заједничку школу, а у 267 община нема баш никаквих школа, нити деца из тих община што уче. Од јеврејских такзованих буцак-школа затворено је 161, понајвише у Ужањској жупанији. — Од све за школу обавезне деце ишло је у школу 77-9%, а пре 10 година једва је ишло 48%, деце у школу. У овом дакле погледу учињен је знатан корак у напред. Најслабије се полази школа у марошторданској, солночко-дубокој и у мармарошкој жупанији. Виших народних школа било је 62, и у овима 244 учитеља, а 3253 ученика. Плата учитеља у вишим народним школама просечно износи 488½ форинти. Грађанских школа било је 75, а у њима 7148 ученика и 519 учитеља, којих је просечна плата 664 ф. Држава је подпомагала 555 комуналних школа са 199,108 ф. годишње. У све народне школе у Угарској ишло је 1.627,919 деце, међу којима је било 785,718 мађарске деце. — Настава је била у 7171 школи на мађарском језику и по томе у 147 школа више се учило

мађарски него пређашње године. Такође се број романских школа ове године знатно умножио, и опажа се, да Романи све више децу своју у школу шаљу. Народних учитеља било је 21,190. Од ових 16,451 оспособљени су за учитељско звање, а остали нису. Укупна плата свију народних учитеља износи 7.415,883 ф., дакле са 271,708 ф. је за ову годину плата учитељска порасла. Просечна плата учитеља у основним школама износи 331 ф. 05 н., а помоћних учитеља 212 ф. 05 н. На училима издато је поменуто године 101,334 ф. а на припомоћ сиромашних ученика само 76,108 ф. Даље се каже у том извештају да су грчко католичке (унијатске) и грчко источне (т. ј. православне) народне школе најрђавије и да оне највише реформе требају, да се између њих ни једна једина неналази, за коју се може рећи да је ваљана, да се њоме добро управља и да се у њој све предаје, што је законом прописано. Особито се наглашује, да се у многим школама слабо учи мађарски језик. Тако се вели, да у бихарској жупанији има још 232 школе, у којима се неучи мађарски, у острогонској има их 5, у гемерској 32, у клужкој 217, у новоградској 101, у сатмарској 150, у силађској (у Ердељу) 180, у заладској 14, у торонталској 224, а у другим ноторно народносним жупанијама стоје ствари још много горе. Шта више каже се, да има и у самој престолници краљевине две србске школе, у којима деца неуче мађарски. (Нама се чини, да баш пештанска и будимска деца боље знају мађарски него свој матерњи језик, који понајвише тек на дому и у тој својој малој школи научити могу!) Учитељских школа има у Угарској 68. Између ових је 16 државних мушких, 6 државних женских. Професора у учитељским школама било је 613, а питомаца и питомица укупно 4322, дакле са 331 више него прошле године. Оспособљено је за учитељство те године 900 мушких и 360 женских. Дакле свега 190 више него пређашње године. Држава је потрошила на 21 учитељску школу 519.000 ф. и тако издржавање сваке поједине учитељске школе стаје просеком 24.714 ф. сваки мушки приправник стаје државу годишње 242 ф., а приправница 250 ф. Дадиљашта (kisdédvó intézet) било је 238 и у њима 23.251 дете а 214 испитаних и 183 неизпитаних васпитатеља и васпитатељица (забавиља.) На дадиљашта је у трошено 198.236 ф. а на две приправничке школе за забавитеље и забавиље 13.500 ф. — У државни учитељски фонд за мировину ступило је 9909 учитеља. Главница тога фонда износи 760.459 ф. 76 н. а умножена је поменуто године са 41.795 ф. Неуплаћених рестанција има више од једног милиона ф. При-

помоћ је давана једном старом учитељу и 8 учитељских удовицама. Мировину примају 73 удовице, а подиору уживају 149 учитељских сирочади; коначну одиравнину добише те године 10 учитеља и удовица.

(Од г. Н. у С. Т.) добили смо одзив на један чланак г. Бл. у „Родољубу,“ у ком се не одобрава, да школски савет бира чланове анкетне комисије за уређење школа, него се предлаже, да се сазову ерески учит. зборови, да исти изрекну мњење о уређењу школе, па да се онда избере у њима референт, који би имао бити члан анкетне шк. комисије и заступати мњење збора. На то вели г. Н: Са тим предлогом не слажем се никакo, ако и јесам и сам учитељ и ако би желио као и колега дописник што више слободног кретања учитељима у кругу своје радње, јер сам се до сад више пута уверио, да тај начин у нас још за сад неби био практичан, њим би се потрошио многи новац и време а ствар би понајвише противно испала оном, што жели и родољуб дописник и као што би требало да буде.— Но ако неје већ одређен број чланова за комисију или ако је одређен а могао би се још променути, било би најцелисходније и најкорисније, да се исти прошири на што већи, а да се узме сходан размер за све пределе, ти чланови нека се скупе о ускршњим феријама у одређеном месту и нек склопе предлог сабору о уређењу школа. Овако држим, да би најбоље било по саму ствар.

(Из *Панчева*) нам поново пишу о привременом затварању више женске школе. Не беше као што ми јависмо две патронатске седнице у тој ствари него три. Прву је сазвао сам г. управитељ више ж. школе, али још пре по што ће се иста састати позвао је вар. физика, да дође у школу. *Вар. физик предложио је послете посете магистрату, да се има та школа затворити.* То даје целој ствари сасвим други вид и отпада сав одијум са управе и колегије. Нама је особита радост, што можемо тако да исправимо вест у 4. бр. III. Л. Али онда не разумемо, зашто патронат да иште истрагу против управе?

(*Промена у министарству просвете у Аустрији*). Министар *Стремајер* дао је оставку на министарству просвете, која је уважена. На његово је место дошао досадањи намесник Доње Аустрије барон *Копрад* од Ајбезфелда. Исти обећава, да ће управљати у духу свог предходника.

(*Поднесак чешког епископата*), који смо поменули у прошлом броју, постао је предмет једне интерпелације у државном већу у Бечу. Председник министарства *Тафе* одговорио је на исту,

WWW.UN

У
Н
И
В
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да ће влада бдити над тачним вршењем закона, али да ће јој главна брига бити, да поједина наређења новог школског закона, која су се показала као нецелисходна, бољима и праведнијима замене путем административним или законодавним. Влада купи материјал за те измене и као такав примила је и поднесак чешких епископа.

(*Министар просвете у Угарској*) позвао је школске надзорнике, да се заузму за оснивање библиотека за народ и омладину и да изнесу ту ствар на саветовање у учитељским задругама. Мњење учитељских задруга о начину, како да се ослују те библиотеке, имају надзорници поднети министру.

(*Заједница чешких учитељских друштава*) закључила је на свом првом састанку 2. фебр. осим сазива учитељске скупштине још и то, да се све припреме учине, како би се што пре могла приредити у Прагу *међународна изложба школска*, а тако исто да се отвори у том месту *стална изложба*.

(*Друштво за помагање и васпитање сиротне и напуштене деце*) образovalo се у Београду под покровитељством Њ. В. кнегиње Наталије. За председника том друштву изабран је Никола Крсмановић.

(*О неговалу језика по средњим заводима*) држао је 20. јан. Јан Лешар предавање у седници ширега одбора „Матице чешке.“ Поглавито је управно наглашавајући категорицање и безкрајно цепање и делење правила, којим се наине у синтакси тај предмет без нужде отежава. Најбоље би било придржавање индуктивне методе, по којој се правила изводе из примера, а не обратно.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

11. Књиге за школу и народ. Свеска девета. *Гимнастичке игре за српске народне школе*. Први део просте и редне игре, игре са испомоћи и сметњама и слободне игре у пољу и на игралишту. По најновијим немачким изворима написао Ђорђе Глибоњски учитељ на срп. виш. дев. школи у Н. Саду. Са 93 слике. Нови Сад, издање штампарије А. Пајевића 1880. 8° с. XVII и 180. Цена 1 ф.

Дело ово одредио је школски савет за ручну књигу учитеља основних и виших народних школа, а по оцени књижевног одељења награђено је од „Матице Српске.“ Доста је, да то наведемо, па да сва гг. учитељи набаве ову веома корисну књигу. Сви педагози без разлике признају велику важност гимнастике и то би била права „препотонска“ школа, у којој неби овај пред-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.ac.rs

мет заузимао једно од најирвих места. Добро би било, да сви меуродавни кругови приме к' срцу, што г. писац у предговору о том говори. Право примећује за оне васпитаче, који занемарују гимнастику, „да они децу — будући народ — једнострано а не и душу и тело хармонички образују, те тиме народу своје велику штету наносе.“ Г. писац наводи изрично код игара, које нису за женску децу; у свима осталим треба и женске да се већбају, јер за њих (које обично више седе него мушки) гимнастика је још нужнија него за мушке. Жалосно је, да се за овако важну књигу јавио само мален број претплатника, али уздамо се, да ће се то сад поправити. Г. писац обећава нам и другу књигу о гимнастици, у којој ће бити игре на справама.

Р А З Н О.

(*Стеван Брановачки*) умро је 8. фебр., а не 8. јан. као што је у 4. броју јављено.

(*За чешке школе у Прагу*) стављено је за г. 1880. у прелиминар 317,090 ф. Како је то лен знак и за свест и за материјално благостање прашкога становништва види се најбоље, кад се сравни та сума са 62,244 ф. 99 н., који су стављени у прелиминар народних фондова за г. 1880. за *свеукупне просветне потребе* Срба на овој страни. (Још већма се види наше слабо старање за просвету, кад сравнимо прелиминирану суму са сумом од 86,422 ф., што их троши бечка општина само за наставу у гимнастици.) — Напредовање Чеха мора нас у толико више радовати, што су они све што су стекли само необичном узтрајношћу постигли, јер Немци им увек стављају свакојаке сметње. Тако живе у прашком предграђу Смихову 18,500 Чеха и 2500 Немаца; инак постоји тамо немачка реална гимназија, а општина је већ три пут захтевала, да се тамо подигне и једна чешка средња школа, али је сва три пута њена молба одбијена од намесништва.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Батти. Плата је 1 ф. 20 н. од пара (има их до сто), 7 Хл. жита, 5 Хл. јечма, 5 јутара земље, 23 ф. за огрев, 10 акова кљука, од венчања и вел. укуна по 1 ф., од малог погребца и парастоса по 50 н., као перовођа цркв. општинџе 5 ф. и слободан стан. Рок до благовести. Молбенице се шаљу г. Ђ. Јанковићу, пароху у Батту п. и. Érd, Fehérmegye.

— Тражи се учитељ у Гају. Плата 300 ф., 5 ф. писарине, 6 хв. дрва, слободан стан и врт. Рок до 15. марта. Молбенице (мађарски писане) шаљу се управном одбору тамшине жупаније.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.